

# ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

ВІРЧЕНКО О. В.

УДК 332.2.021; 332.02

## Вірченко О. В. Державне регулювання земельних відносин в умовах формування ринку земель сільськогосподарського призначення

У статті досліджено сутність державного регулювання земельних відносин і виокремлено основні інструменти аграрної регуляторної політики держави. З огляду на суттєві проблеми та диспропорції в аграрному виробництві, а також недоліки правового забезпечення земельних відносин, обґрунтовано необхідність державного втручання у сферу землеволодіння та землекористування. На основі дослідження закордонного досвіду реформування земельних відносин зроблено висновки щодо необхідності суттєвого обмеження ринкового саморегулювання земельних відносин, особливо у перші роки запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення. Також виокремлено екологічну складову земельної політики держави та визначено основні інструменти еколого-економічного державного регулювання земельних відносин, серед яких стандартизація і нормування, ліцензування, моніторинг, екологічна експертиза проєктів, екологічний аудит та екологічна сертифікація.

**Ключові слова:** ринок землі, земельна реформа, земельні відносини, державне регулювання, землеволодіння, землекористування.

**Бібл.:** 11.

**Вірченко Олександр Віталійович** – аспірант, кафедра економічної теорії, Київський національний університет ім. Т. Шевченка (вул. Володимирська, 60, Київ, 01601, Україна)

**E-mail:** 2pac@ua.fm

УДК 332.2.021; 332.02

## Вірченко А. В. Государственное регулирование земельных отношений в условиях формирования рынка земель сельскохозяйственного назначения

В статье исследована сущность государственного регулирования земельных отношений и выделены основные инструменты аграрной регуляторной политики государства. С учётом существенных проблем и диспропорций в аграрном производстве, а также недостатков правового обеспечения земельных отношений, обоснована необходимость государственного вмешательства в сферу землевладения и землепользования. На основании исследования иностранного опыта реформирования земельных отношений сделаны выводы о необходимости существенного ограничения рыночного саморегулирования земельных отношений, особенно в первые годы функционирования рынка сельскохозяйственных земель. Также обозначена экологическая составляющая земельной политики государства и выделены основные инструменты эколого-экономического государственного регулирования земельных отношений, среди которых стандартизация и нормирование, лицензирование, мониторинг, экологическая экспертиза проєктов, экологический аудит и сертификация.

**Ключевые слова:** рынок земли, земельная реформа, земельные отношения, государственное регулирование, землевладение, землепользование.

**Библ.:** 11.

**Вірченко Александр Витальевич** – аспирант, кафедра экономической теории, Киевский национальный университет им. Т. Шевченко (ул. Владимирская, 60, Киев, 01601, Украина)

**E-mail:** 2pac@ua.fm

UDC 332.2.021; 332.02

## Virchenko O. V. State Regulation of Land Relations under Conditions of Formation of the Market of Agricultural Land

The article studies the essence of the state regulation of land relations and specifies main instruments of the agrarian regulatory policy of the state. It takes into account the existing problems and disproportions in the agrarian production and also shortcomings of enforceability of land relations, justifies the necessity of state interference into the land owning and land using sphere. On the basis of the study of foreign experience in reformation of land relations, the article makes a conclusion on the necessity of significant limitation of market self-regulation of land relations, especially during the first years of functioning of the market of agricultural lands. The article also marks the ecologic component of the land policy of the state and specifies main instruments of ecologic and economic state regulation of land relations, which include standardisation and normalisation, licensing, monitoring, ecologic expertise of projects, ecologic audit and certification.

**Key words:** land market, land reform, land relations, state regulation, land owning, land using.

**Bibl.:** 11.

**Virchenko Oleksandr V.** – Postgraduate Student, Department of Economic Theory, Kyiv National University named after T. Shevchenko (vul. Volodymyrska, 60, Kyiv, 01601, Ukraine)

**E-mail:** 2pac@ua.fm

Земельна реформа в Україні підходить до завершення, результатом якого є впровадження ринкового механізму регулювання земельних відносин. Особливої актуальності дане питання набуває з огляду на формування ринку земель сільськогосподарського призначення, які мають стратегічне державне значення. За роки незалежності в Україні відносно врегульованими стали земельні відносини в секторі земель не-сільськогосподарського призначення. Однак запровадження приватної власності на землі аграрного фонду країни і дозвіл їх вільного продажу є новим явищем для України. Відповідно, особливої актуальності набуває питання державного регулювання процесу залучення землі в ринковий обіг, а також необхідності врахуван-

ня проблем, з якими свого часу зіткнулися уряди країн, в яких земельна реформа вже завершена.

Відповідно цей процес пов'язаний із радикальними змінами раніше усталених прав власності та земельних відносин, із впровадженням різних форм власності на землю. Економічно обґрунтований ринок сільськогосподарських земель не може бути вилученим із загальної системи ринкових земельних відносин, його ефективне функціонування залежить від регуляторного впливу держави. Обґрунтоване втручання держави в землеволодіння і землекористування сприяє не тільки становленню та ефективному функціонуванню ринку землі, але і підвищенню ефективності аграрного виробництва.

Проблематика регулювання земельних відносин та формування ринку землі висвітлюється в працях таких вчених, як Е. Кастл, Р. Іннс, В. Шепер, С. Вегрен, Ф. Кларенбах, В. Мюррей, В. Скофілд, Е. Реншоу, а також у роботах вітчизняних вчених О. Бородіної, О. Гуторова, Б. Данилишина, М. Мааліка, П. Саблука, П. Березівського.

Однак дискусійними залишаються питання міри необхідного державного втручання, адекватних інструментів аграрної політики та періоду дії встановлених обмежень на ринку землі. Крім того, сучасний етап розвитку економіки України актуалізує питання державного регулювання в галузі екологічної складової землекористування.

*Метою* написання даної статті є обґрунтування необхідності державного регулювання ринку землі в Україні, аналіз світового досвіду проведення земельної реформи, виокремлення основних принципів та інструментів державного впливу на ринковий обіг земельних ділянок.

Економічно обґрунтований і регульований з боку держави ринок сільськогосподарських земель є складовою загальної системи ринкових відносин. Створення та функціонування цивілізованого ринку сільськогосподарських земель неможливе без участі держави. Держава має створювати сприятливі умови для ефективної роботи, раціонального використання земельних ресурсів, активізації конкурентних переваг ринку, а також забезпечення гарантій та захисту прав суб'єктів на ринку земель.

**А**наліз іноземного досвіду державного регулювання земельних відносин дозволив виявити такі особливості регламентації ринку землі. У країнах Східної Європи держава також обмежує приватну власність на землю. У Болгарії, наприклад, введений 10-річний мораторій на купівлю земельних ділянок, що одержані у власність із державного і колективного земельного фонду. В Угорщині власник землі повинен мати аграрну освіту [1]. У Німеччині покупець повинен мати досвід ведення аграрного виробництва, тобто він має право купити земельну ділянку, яку орендував не менше 10 років.

Крім того, як підтверджує практика господарювання в Німеччині, Бельгії, Франції та Іспанії, державні органи управління, місцеві владні структури можуть вимагати від власників землі здійснювати меліоративні та охоронні заходи відповідно до державних планів і під їх контролем. Крім того, передбачається примусове вилучення земельних ділянок, які використовуються не ефективно, і передача їх великим, добре організованим фермерським господарствам. Іноді практикується дозвільний порядок придбання земель сільськогосподарського призначення.

У певних країнах з метою боротьби зі спекуляцією земельними ділянками обмежуються права вільного розпорядження землею шляхом введення обов'язкового використання землі для сільського господарства протягом певного, встановленого законом терміну. У Болгарії, Угорщині, Чехії він становить 5 років, у Японії – 3 роки. У деяких країнах – Франції, Данії – купівля-продаж земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб або забороняється (у районах особливо родючих земель), або обмежується (вима-

гається дозвіл місцевих органів влади, а також осіб, які проживають у цій місцевості) [10].

До того ж, у більшості західних країн Центральної та Східної Європи заборонено продавати землю іноземцям. Угорщина і Чехія внаслідок переговорів з ЄС і укладанням угод погодилися, що з моменту вступу до ЄС лише через 7 років іноземні громадяни і компанії з країн ЄС зможуть купувати їхні сільськогосподарські та лісові землі.

**Т**радиційно роль держави на ринку землі проявляється насамперед у прийнятті законодавчих актів, які обмежують право приватної власності: у визначенні максимального розміру земельної ділянки, контролі за операціями купівлі-продажу з метою недопущення спекуляції, визнанні рівноцінними встановлених форм власності на землю.

На сучасному етапі роль держави на ринку землі в Україні посилюється. У першу чергу це зумовлено потребою формування широкого правового поля, прийняття низки законодавчих актів, зокрема Законів України «Про ринок землі», «Про іпотеку землі», «Про державний (іпотечний) банк», «Про державний земельний кадастр».

Крім того, необхідність державного регулювання пояснюється:

- ✦ існуванням тіньового земельного ринку, на якому земельні угоди укладаються підпільно і залишаються неконтрольованими;
- ✦ необхідністю розроблення економічних програм розвитку аграрного сектора з метою надання суб'єктам господарської діяльності фінансової та організаційної підтримки;
- ✦ необхідністю забезпечення належної охорони земель шляхом раціонального їх використання, збереження земель і поліпшення їх властивостей у процесі використання (у більшості розвинених країнах світу до власників земельних ділянок встановлюють відповідні екологічні та технологічні вимоги, критерії, стандарти та обмеження для покращення екологічного стану сільськогосподарських угідь, припинення розвитку деградаційних процесів, підвищення якості ґрунтів) [2];
- ✦ потребою розвитку інфраструктури земельного ринку;
- ✦ необхідністю забезпечення жорсткого контролю за дотриманням усіма землевласниками і землекористувачами положень Земельного кодексу та інших законодавчих актів щодо землі і недопущенням спекуляції із землею, необхідністю контролю за операціями передачі земельних ділянок і продажу їх на конкурентних засадах;
- ✦ посиленням контролю держави за процесом парцеляції продуктивних земель, який в Україні набув неконтрольованого характеру [9];
- ✦ потребою продовження мораторію на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення.

Не можна оминати увагою і питання державного регулювання ринку землі в аспекті екологічного регулювання. У найзагальніших рисах світовий досвід свідчить про три можливі механізми реалізації економічних цілей, у тому числі й еколого-економічних.

Зазвичай, коли говорять про механізми реалізації екологічної політики, виділяють три підходи:

1) *пряме регулювання*, пов'язане з дією держави – нормативно-правові, адміністративно-контрольні заходи, пряма регламентація і т. д. (природоохоронне законодавство, стандартизація і нормування, ліцензування, моніторинг, екологічна експертиза проєктів, екологічний аудит; екологічна сертифікація);

2) *економічне стимулювання*, пов'язане з розвитком ринкових механізмів (плата за користування природними ресурсами, компенсаційні платежі за видобуток природних ресурсів або за погіршення якості цих ресурсів, плата за забруднення, податок на випуск екологічно небезпечної продукції, пільги з оподаткування, створення страхових фондів охорони навколишнього середовища, екологічний лізинг, продаж квот на викид шкідливих речовин);

3) *змішані механізми*, що поєднують перші два підходи. У світі у сфері охорони навколишнього середовища найбільш поширено пряме регулювання, що базується на законодавстві.

**М**еханізм екологічного регулювання повинен являти цілісну сукупність методів і інструментів управління природокористуванням. Але конкретні методи екологічного регулювання визначаються особливостями сфери природокористування і охорони навколишнього середовища [11]:

- ✦ інфраструктурним характером продукції та послуг екологічної сфери;
- ✦ тривалістю основних відтворювальних процесів у природокористуванні та переплетенням економічних і природних процесів;
- ✦ специфікою стосунків власності на ресурси природи;
- ✦ специфікою ринкових стосунків в екологічній сфері і роллю держави в управлінні природокористуванням.

Державне регулювання земельних відносин передбачає надання свободи господарювання на своїй землі суб'єктам земельних правовідносин і неприпустимість втручання в їх господарську діяльність.

Істотною перешкодою для державного регулювання земельних відносин є створення стихійних монополістичних об'єднань і змов недобросовісних підприємств із державними посадовими особами, а тому державне регулювання повинне супроводжуватися ефективними антимонопольними правовими заходами. Зокрема, має бути визначено рівноправність усіх форм власності і всіх форм господарювання; свобода вступу в ринкові земельні відносини будь-яким господарюючим суб'єктам; надання значних прав органам, що здійснюють антимонопольне регулювання, з припинення монополістичних дій; відповідальність посадових осіб, що порушують свої посадові обов'язки [3, 4].

Державні органи, здійснюючі регулювання і контроль у сфері земельних відносин, здійснюють свої функції певними методами: економічними, адміністративними і організаційно-правовими, які відповідають природі земельних відносин.

Економічні методи передбачають: платність використання землі; економічне стимулювання ефективної діяльності в регулюванні земельних відносин; право власності на землю; здійснення операцій із землею при збереженні відповідальності власників за її раціональне використання; нормування і лімітація в галузі регулювання земельних відносин.

До адміністративних методів правового регулювання земельних відносин належать: видача дозволів на використання землі; ліцензування використання землі; проведення державної екологічної експертизи.

До організаційно-правових методів регулювання земельних відносин слід віднести: забезпечення безпечного використання землі; раціональну організацію державного земельного кадастру, створення державного реєстру земель; організацію ведення моніторингу земель.

Функції державних органів з регулювання земельних відносин розраховані на виконання їх у тих випадках, коли потрібне державне втручання. Так, при перерозподілі земельних ділянок за договором купівлі-продажу державна функція регулювання цих операцій виражатиметься лише в реєстрації в органах місцевої адміністрації і в розгляді спорів, якщо такі виникнуть при укладанні, розірванні або в ході виконання угоди.

Принципами, на яких засновано виконання державними органами своїх функцій, є [7, 8]:

- ✦ чітке розмежування функцій між відповідними ланками державних органів і органами місцевого самоврядування.
- ✦ неприпустимість втручання одних державних органів у функції інших, оскільки таке втручання може породжувати плутанину, та уникнення відповідальності посадових осіб за доручену їм роботу.

**Р**еалізацію державної політики у сфері регулювання земельних відносин і забезпечення обігу земельних ділянок здійснюють органи законодавчої, виконавчої, судової влади, а також органи місцевого самоврядування. Основні повноваження Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, Верховної Ради АР Крим, Ради міністрів АР Крим, обласних державних адміністрацій, Київської та Севастопольської міських рад, а також сільських, селищних, міських рад у цій сфері закріплені у Земельному Кодексі України та інших законодавчих актах.

Державне регулювання обігу земельних ділянок передбачає виконання зазначеними органами державної влади та місцевого самоврядування комплексу організаційно-правових, фінансових, економічних, кадрових, інформаційних, науково-технічних та інших заходів, спрямованих на забезпечення вільного доступу до земельних ділянок усіх зацікавлених осіб, безперешкодного набуття прав на земельні ділянки, створення необхідної інфраструктури, забезпечення правового за-

хисту не лише суб'єктів права на землю, а й усіх учасників ринку землі.

Зокрема, органи державної влади та місцевого самоврядування мають виконувати завдання щодо розробки та вдосконалення прозорого порядку відчуження земельних ділянок, надання фізичним і юридичним особам можливості вибору різних дозволених видів функціонального використання земельних ділянок, розробки механізмів набуття прав на земельні ділянки на конкурентних засадах. Крім того, ці органи зобов'язані формувати необхідну інфраструктуру ринку землі, забезпечувати її функціонування, створювати умови для розвитку конкуренції, забезпечення прозорості і законності операцій із земельними ділянками [5, 6]. У цьому зв'язку неабияке значення для належного функціонування обігу земельних ділянок мають організація земельних бірж, земельних банків та інших фінансово-кредитних установ, створення дієвої і доступної для кожного державної реєстраційної системи прав на землю.

## ВИСНОВКИ

В Україні після припинення мораторію на купівлю-продаж сільськогосподарських земель доцільно в законодавчому порядку запровадити механізм підвищеної відповідальності за використання земель. Важливо передбачити цільове використання сільськогосподарських земель без права продажу земельної ділянки протягом п'яти років з часу набуття права власності на неї (при цьому запровадити звільнення від земельного податку терміном на п'ять років), а також запровадити високий рівень оподаткування на доходи від продажу землі при короткотерміновому використанні та регресивну шкалу оподаткування залежно від терміну володіння (для стимулювання довготермінового використання землі).

Контролюючи функціонування ринку землі, держава повинна створювати програми економічного регулювання сільськогосподарського землекористування. Це дуже актуально для України, оскільки економічні, а не адміністративні методи державного регулювання стають вирішальними. Досвід західних країн підтверджує, що раціональне використання землі для сільськогосподарських потреб забезпечується переважно правовими актами та економічними методами. Запровадження для ринкових суб'єктів пільгового кредитування, системи дотацій, пільгового оподаткування доходів від використання землі, а в недалекому майбутньому і доходів від її реалізації передбачає забезпечення належних доходів аграрним підприємствам, стимулювання розширення оброблюваних сільськогосподарських угідь, залучення до виробництва земельних ділянок, які вибули через різні причини з господарського обігу.

В Україні розвиток і підтримка державою інституту приватної власності на землю, сприяння формуванню ефективного земельного власника є важливою умовою подальшого розвитку аграрного підприємництва, соціального розвитку села, закріплення працездатного населення в селах у сучасних умовах природного кількісного зменшення сільського населення.

Отже, обґрунтоване і своєчасне втручання держави в характер землеволодіння і землекористування, ре-

лізація державою економічного механізму регулювання земельних відносин і ринку землі сприяє еволюційному розвитку та ефективному функціонуванню ринку сільськогосподарських земель. Практика господарювання в зарубіжних країнах підтверджує, що у жодній країні світу немає дійсно вільного ринку сільськогосподарських земель, необмеженого права приватної власності на землю. Держава в цих країнах контролює використання придбаних у власність земель виключно за цільовим призначенням, зобов'язує використовувати землю екологічно безпечно і ефективно відповідно до законодавства, встановлює порядок продажу-купівлі та оренди земельних ділянок. Орієнтація державного регулювання ринку землі в Україні на використання переважно економічних методів, урахування досвіду розвинутих країн ЄС дасть змогу уникнути помилок і швидше залучити землю в ринковий обіг. ■

## ЛІТЕРАТУРА

- 1. Dragos Aligica P.** Land Reform and Agricultural Reform Policies in Romania's Transition to the Market Economy: Overview and Assessment / Paul Dragos Aligica, Adina Dabu. – Eastern European Economics, Vol. 41, No. 5 (Sep. – Oct., 2003). – pp. 49 – 69.
- 2. Wegren Stephen K.** Land Reform and the Land Market in Russia: Operation, Constraints and Prospects / Stephen K. Wegren // Europe-Asia Studies, Vol. 49, No. 6 (Sep., 1997). – pp. 959 – 987.
- 3. Білик Ю. Д.** Формування ринку сільськогосподарських земель і підвищення ефективності їх використання / Ю. Д. Білик // Землевпорядний вісник. – 2000. – № 2. – С. 24 – 28.
- 4. Липски С.** Изменение земельных отношений / С. Липски // Экономист. – 2003. – № 5. – С. 84 – 91.
- 5. Малік М.** До питання сталого розвитку сільських територій / М. Малік // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 51 – 55.
- 6. Паламарчук Л. В.** Ринок землі в Україні: сутність, принципи, цілі, функції, механізм / Л. В. Паламарчук // Проблеми розвитку земельних відносин на засадах нового Земельного кодексу України: матер. Всеукраїнської наук. конф., м. Київ, 10 – 11 вересня 2002 року. – К.: Либідь, 2002. – С. 56 – 59.
- 7. Поліщук Л.** Ринок землі: видимі й приховані ризики / Л. Поліщук // Землевпорядний вісник. – 2008. – № 1. – С. 9 – 21.
- 8. Третяк А. М.** Шляхи регулювання ринку землі / А. М. Третяк // Вісник аграрної науки. – 2003. – № 10. – С. 62 – 66.
- 9. Федоров М. М.** Організаційно-економічні передумови формування ринку земель сільськогосподарського призначення / М. М. Федоров // Економіка АПК. – 2003. – № 1. – С. 25 – 31.
- 10. Гнаткович О.** Державне регулювання ринку землі / О. Гнаткович // У кн.: Еколого-економічні проблеми розвитку АПК: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 25 – 27 вересня 2002 р. – Т. 2. – Львів: Львівський ДАУ, 2002. – С. 164 – 167.
- 11. Янбухтин Н. Р.** Правовая основа рационального использования земель: региональный аспект / Н. Р. Янбухтин // Аграрное и земельное право. – 2010. – № 5. – С. 61 – 66.

## REFERENCES

- Bilyk, Yu. D. "Formuvannia rynku silskohospodarskykh zemel i pidvyshchennia efektyvnosti ikh vykorystannia" [Formation of the agricultural land market and improve efficiency]. *Zemlevporiadnyi visnyk*, no. 2 (2000): 24-28.
- Dragos Aligica, P., and Dabu, A. "Land Reform and Agricultural Reform Policies in Romania's Transition to the Market Economy: Overview and Assessment". *Eastern European Economics*, vol. 41, no. 5 (2003): 49-69.
- Fedorov, M. M. "Orhanizatsiino-ekonomichni peredumovy formuvannia rynku zemel silskohospodarskoho pryznachennia"

[Organizational-economic background land market development agricultural land]. *Ekonomika APK*, no. 1 (2003): 25-31.

Hnatkovych, O. "Derzhavne rehuliuвання rynku zemli" [State regulation of the land market]. *Ekoloho-ekonomichni problemy rozvytku APK*. Lviv: Lvivskiy DAU, 2002. 164-167.

Lipski, S. "Izmenenie zemelnykh otnosheniy" [Changing land relations]. *Ekonomist*, no. 5 (2003): 84-91.

Malik, M. "Do pytannia staloho rozvytku silskykh terytorii" [On the issue of sustainable development of rural areas]. *Ekonomika APK*, no. 5 (2008): 51-55.

Polishchuk, L. "Rynok zemli: vydyimi i prykhovani ryzyky" [Real earth visible and hidden risks]. *Zemlevporiadnyi visnyk*, no. 1 (2008): 9-21.

Palamarchuk, L. V. "Rynok zemli v Ukraini: sutnist, pryntsypy, tsili, funktsii, mekhanizm" [The land market in Ukraine: the nature, principles, objectives, functions, mechanism]. *Problemy rozvytku zemelnykh vidnosyn na zasadakh novoho Zemelnogo kodeksu Ukrainy*. Kyiv: Lybid, 2002. 56-59.

Stephen, K. Wegren "Land Reform and the Land Market in Russia: Operation, Constraints and Prospects". *Europe-Asia Studies*, vol. 49, no. 6 (1997): 959-987.

Tretiak, A. M. "Shliakhy rehuliuвання rynku zemli" [By regulating the land market]. *Visnyk ahrarnoi nauky*, no. 10 (2003): 62-66.

Yanbukhtin, N. R. "Pravovaia osnova ratsionalnogo ispolzovaniia zemel: regionalnyy aspekt" [The legal basis for the rational use of land: a regional perspective]. *Agrarnoe i zemelnoe pravo*, no. 5 (2010): 61-66.

УДК 339.13.017: 634.1.076

## СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПЛОДІВ В УКРАЇНІ

САЛО І. А.

УДК 339.13.017: 634.1.076

### Сало І. А. Стан і перспективи розвитку ринку плодів в Україні

Всебічно проаналізовано особливості функціонування та розкрито перспективи розвитку вітчизняного ринку плодів. Здійснено прогноз кон'юнктури вітчизняного ринку плодів і розкрито особливості його розвитку. Визначено необхідні площі закладання плодкових насаджень садовими підприємствами, обсяги інвестицій і джерела покриття. Встановлено, що з розширенням площ валові збори плодів у 2020 р. можуть становити до 0,8 млн т, а рівень споживання – 71 кг на особу в рік. Розраховано показники економічної ефективності інвестиційного проекту. Передбачено його фінансове забезпечення за рахунок 1,5%-го збору, кредитів і власних ресурсів господарств. У подальшому необхідне формування оптимального організаційно-економічного механізму функціонування та розвитку ринку плодів та інструментарію державного регулювання, де б враховувалася специфіка галузі садівництва і не виникало протиріч вимогам Світової організації торгівлі. Одним із основних напрямів державної бюджетної підтримки розвитку ринку плодів має бути налагодження належної ринкової інфраструктури, зокрема, сприяння створенню виробничих та обслуговуючих кооперативів з метою розвитку торговельної структури в сільських місцевостях.

**Ключові слова:** ринок, плоди, попит, пропозиція, потреба, інвестиції.

**Табл.:** 2. **Бібл.:** 8.

**Сало Інна Анатоліївна** – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, відділ наукових досліджень з питань економіки, Інститут садівництва НААН України (вул. Садова, 23, Новосілки, Київ-27, 03027, Україна)

**E-mail:** inna\_salo@ukr.net

УДК 339.13.017: 634.1.076

### Сало І. А. Состояние и перспективы развития рынка плодов в Украине

Всесторонне проанализированы особенности функционирования и раскрыты перспективы развития отечественного рынка плодов. Осуществлен прогноз конъюнктуры отечественного рынка плодов и раскрыты особенности его развития. Определены необходимые площади закладки плодовых насаждений садоводческими предприятиями, объемы инвестиций и источники покрытия. Установлено, что с расширением площадей валовые сборы плодов в 2020 г. могут составить до 0,8 млн т, а уровень потребления – 71 кг на человека в год. Рассчитаны показатели экономической эффективности инвестиционного проекта. Предусмотрено его финансовое обеспечение за счет 1,5%-го сбора, кредитов и собственных ресурсов хозяйств. В дальнейшем необходимо формирование оптимального организационно-экономического механизма функционирования и развития рынка плодов и инструментария государственного регулирования, где бы учитывалась специфика отрасли садоводства и не возникало противоречий требованиям Всемирной торговой организации. Одним из основных направлений государственной бюджетной поддержки развития рынка плодов должно быть налаживание надлежащей рыночной инфраструктуры, в частности, содействие созданию производственных и обслуживающих кооперативов с целью развития торговой структуры в сельских местностях.

**Ключевые слова:** рынок, плоды, спрос, предложение, потребность, инвестиции.

**Табл.:** 2. **Библ.:** 8.

**Сало Инна Анатолієвна** – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, відділ наукових досліджень по вопросам економіки, Інститут садівництва НААН України (вул. Садова, 23, Новосілки, Київ-27, 03027, Україна)

**Email:** inna\_salo@ukr.net

UDC 339.13.017: 634.1.076

### Salo I. A. State and Prospects of the Fruit Market in Ukraine

The article analysis specific features of functioning of the domestic fruit market and reveals prospects of its development. The article conducts a forecast of the domestic fruit market situation and reveals specific features of its development. It identifies necessary areas for planting fruit plants by horticultural enterprises, investment volumes and sources of cover. It establishes that expansion of areas could result in 0.8 million tonnes of gross harvest in 2020 and consumption level – 71 kg per capita per year. It calculates indicators of economic effectiveness of an investment project. It envisages its financial coverage by means of 1.5% duty, loans and own resources. In future it is necessary to form an optimal organisational and economic mechanism of functioning and development of the fruit market and instruments of state regulation, which would take into account specific features of horticulture and would not contradict with requirements of the World Trade Organisation. One of the main directions of the state budget support of development of the fruit market should be development of a proper market infrastructure, in particular, assistance to creation of production and service co-operatives with the aim to develop trade structure in rural districts.

**Key words:** market, fruit, demand, supply, need, investments.

**Tabl.:** 2. **Bibl.:** 8.

**Salo Inna A.** – Candidate of Sciences (Economics), Senior Research Fellow, Research Department on Economy, Institute of Horticulture NAAS of Ukraine (vul. Sadova, 23, Novosilky, Kyiv-27, 03027, Ukraine)

**E-mail:** inna\_salo@ukr.net